

International Conference on The School of Martyr Soleimani
(ICSMS 2021)

Martyr Soleimani and his influence in defending the
strategic depth of the Islamic Revolution

Seyed Asghar Jafari¹

شهید سلیمانی و تاثیر گذاری در دفاع از عمق راهبردی
انقلاب اسلامی

سید اصغر جعفری *

چکیده

یکی از اصلی ترین اولویت های جمهوری اسلامی از ابتدای شکل گیری انقلاب اسلامی، افزایش عمق راهبردی بوده است. عمق راهبردی به گستره نفوذ یک کشور در محیط جغرافیایی منطقه ای و فرامنطقه ای خود گفته می شود؛ به گونه ای که بتواند ضریب امنیت و قدرت خود را افزایش دهد. طی یک دهه گذشته جمهوری اسلامی ایران با توجه به افزایش اقدامات تهاجمی استکبار جهانی در منطقه امنیتی ایران، عمق راهبردیش عیان تر شده و زمینه ای برای استحکام نفوذ جمهوری اسلامی در منطقه غرب آسیا شد. در این راستا سردار شهید حاج قاسم سلیمانی نقش ارزنده و بی نظیری را ایفا کرده است. پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با هدف تبیین نقش سردار شهید سلیمانی در دفاع از عمق راهبردی انقلاب اسلامی، به این پرسش اصلی پاسخ خواهد داد که شهید سلیمانی با استفاده از جبهه مقاومت چه نقشی در عمق راهبردی انقلاب اسلامی ایفا کرده است. نتیجه کلی به دست آمده دلالت بر آن دارد که شهید سلیمانی با تشکیل جبهه مقاومت با نیروهایی از حزب الله لبنان، و حشدالشعبی عراق، بسیج مردمی سوریه و اتحاد آنها با مدافعان حرم از ایران و تیپ فاطمیون و زینبیون در مقابل اقدامات تهاجمی استکبار که با استفاده از پیاده نظام خود یعنی نیروهای تکفیری داعش در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) ناامنی ایجاد کرده بودند، مقاومت و ایستادگی کردند و مانع از گسترش و ظهور بیشتر داعش در منطقه غرب آسیا شده و عمق راهبردی انقلاب اسلامی را ارتقا داده است.

کلیدواژه ها: شهید سلیمانی، عمق راهبردی، انقلاب اسلامی، جبهه مقاومت، استکبار

¹Member of the Department of Law and International Relations, Malek Ashtar
University of Technology, Tehran, Iran.

* عضو گروه حقوق و روابط بین الملل، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تهران، ایران Jafari1647@yahoo.com

۱- مقدمه

محیط پیرامون کشورها پیوسته با تهدید و جنگ عجین است و دولت‌ها برای مقابله از آن ناگزیر از داشتن برنامه منسجم دفاعی هستند. کارآیی دفاع ملی، بلکه مفهوم «اقتدار دفاعی»، مستلزم و نیازمند تنسيق صحيح امور دفاع ملی در پرتو شناخت تهدید، تولید و تجميع قدرت بازدارنده، کنش فعال و واکنش سازنده و قاطع در برابر تهدید است (دهقان، ۱۳۹۳: ۳). دفاع مفهوم روشن و عامی دارد و برای دفع ضرر به کار می‌رود. سیاست دفاعی، هر چند همه جانبه و ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، نظامی و زیست محیطی را شامل می‌شود اما به طور خاص اهداف نظامی کشور را ترسیم و نوع مقابله با تهدیدهای دریافتی را تعیین می‌کند. از این رو، سیاست دفاعی با قدرت نظامی عجین شده و با آن هویت شکل می‌گیرد و مقصود از آن، جهت و چگونگی اعمال قدرت نظامی برای دفع تهدیدها و حفاظت از منافع و اهداف کشور می‌باشد (بابایی، ۱۳۸۶: ۸۵). دولت‌ها به عنوان بازیگران اصلی و موثر در نظام بین‌الملل برای تأمین منافع ملی و دفاع از خود از راهبردهای گوناگونی استفاده می‌کنند. یکی از راهبردهای دفاعی که می‌تواند عاملی موثر در دفع تهدیدها و پشتوانه خوبی برای اعمال سیاست‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای کشورها به شمار آید «دفاع در عمق راهبردی» می‌باشد.

اقدامات جمهوری اسلامی ایران از همان ابتدای آغاز حرکت خود، نشان از راهبردی تعریف شده در این حوزه دارد و افزایش عمق راهبردی یکی از اصلی‌ترین اولویت‌های جمهوری اسلامی بوده است. حضور میدانی و نفوذ فکری و اقتصادی در کشورهای مختلف دنیا از منطقه جنوب غرب آسیا به عنوان محدوده امنیتی ایران تا شمال آفریقا و حتی منطقه آمریکای لاتین به عنوان حیاط خلوت ایالات متحده، گستره‌ای است که عمق راهبردی جمهوری اسلامی را پوشش می‌دهد.

بی‌شک افزایش این عمق راهبردی منطقه‌ای، استکبار جهانی و بسیاری از دشمنان، بالاخص جریان عبری-غربی-عربی را با نگرانی و چالش‌های متفاوتی روبه رو کرده و آنها را مجبور به اقداماتی مقابله‌ای در عرصه منطقه‌ای و حتی داخلی جمهوری اسلامی ساخت که این دست اقدامات نه تنها نتوانست نتیجه‌ای برای این جریان داشته باشد، بلکه زمینه‌ای برای استحکام نفوذ جمهوری اسلامی در منطقه غرب آسیا شد. در این راستا سردار شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی نقش ارزنده و بی‌نظیری را ایفا کرده است.

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با هدف تبیین نقش سردار شهید حاج قاسم سلیمانی در دفاع از عمق راهبردی انقلاب اسلامی از طریق جبهه مقاومت اسلامی، به این پرسش اصلی پاسخ خواهد داد که شهید سلیمانی با استفاده از جبهه مقاومت چه نقشی در عمق راهبردی انقلاب اسلامی ایفا کرده است.

۲- روش شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است. زیرا از نتایج این تحقیقات می توان در تصمیم گیری ها و سیاست گذاری ها و همچنین برنامه ریزی ها استفاده کرد (<http://www.iranresearches.ir>). از نظر ماهیت کیفی و به لحاظ روش گردآوری اطلاعات، توصیفی-تحلیلی است. در این روش، محقق علاوه بر تصویر سازی آنچه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونگی بودن و چرایی وضعیت مساله می پردازد (همان). در این پژوهش ابتدا مفهوم عمق راهبردی مورد بررسی قرار گرفته، سپس ویژگی ها و چرایی عمق راهبردی بیان شده و آنگاه ضمن ذکر مصادیق نیروهای مقاومت و نقش شهید سلیمانی در گستره جغرافیای عمق راهبردی، ضرورت توجه به راهبردی فرامنطقه ای از عمق راهبردی تبیین شد تا در تصمیم گیری و برنامه ریزی نظام دفاعی-امنیتی مورد استفاده قرار گیرد.

۳- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۳-۱- تعریف دفاع

دفاع، در لغت به معنای دفع شر و تعرض کردن (دهخدا، ۱۳۵۲، ج ۲۷: ۵۶) و نیز به معنای دور کردن تهدید و خطر از کسی و یا از خود به گونه ای مطلوب است (رستمی نسب، ۱۳۸۹: ۹۹). در تحریر الوسیله حضرت امام خمینی (ره) این واژه در اصطلاح فقه اسلام، تکلیفی است برای پیشگیری از آسیب هایی که اساس اسلام را تهدید می کند و یا جان و مال و آبروی انسان را هدف قرار می دهد (امام خمینی، ج ۱، ص ۴۸۵).

امروزه مفهوم دفاع، سابقه ای به قدمت دولت ها دارد و همواره با آن ها قرین بوده است، به گونه ای که برخی اندیشمندان، فلسفه وجودی و علت پیدایش دولت را، دفاع از کشور بیان نموده اند. دفاع نوعی حق ذاتی، مشروع و طبیعی است که از جانب خداوند در موجودات به ودیعه قرار داده شده تا بتوانند در مقابل تجاوز از خود محافظت کنند و به حیات خود ادامه دهند (قهرمانی نژاد شایق و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۵۰). به طور کلی به مجموعه اقدامات و اعمالی که برای دور نمودن و یا از بین بردن خطر و یا تهدید صورت می پذیرد، دفاع گفته می شود (مرادیان و همکار، ۱۳۹۳: ۵۳). به عبارت دیگر، دفاع به مجموعه اقداماتی گفته می شود که انسان برای حفظ و حراست از حیات، اعتقادات، سرزمین و... خود در برابر خطراتی که او را تهدید می کند، انجام می دهد (جعفری، ۱۳۹۸: ۶۷).

۳-۲- تعریف عمق راهبردی

عمق راهبردی به ظرفیت زمینی و مکانی نظامی یک کشور اشاره دارد؛ اعم از اینکه یک کشور دارای وسعت سرزمینی بالا باشد تا در صورت حمله دشمن بتواند از خود دفاع کند و همچنین فرصت درنگ و تفکر نظامی داشته باشد یا ابزارهای نظامی مانند موشک‌های دوربرد و مکان‌های مناسب برای پرتاب آن به منظور آسیب به دشمن را داشته باشد.

امروزه پیشرفت‌های فناورانه‌ی نظامی مانع از کاربست کامل مفهوم عمق راهبردی به معنای کلاسیک می‌شود. اگرچه این مفهوم هنوز اعتبار خود را به طور کامل از دست نداده است، ولی با توجه به تحولاتی که در عرصه‌ی فناوری‌های نظامی و تغییر مؤلفه‌های قدرت رخ داده است، باید تعریفی نو و کامل‌تر از عمق راهبردی ارائه داد که هم مؤلفه‌های مکانی-نظامی عمق راهبردی کلاسیک را دارا باشد و هم مؤلفه‌های جدید قدرت را که ماهیتی نرم دارند، در برگیرد (Harkvay, ۲۰۰۱: ۳۹).

عمق راهبردی در تعاریف مرسوم به مجموعه‌ای از وجوه نرم افزاری و سخت افزاری یک ملت و یک کشور و یا سازمان برای دفاع از خود در مقابله با اقدامات کشورهای متخاصم اطلاق می‌گردد. مصادیق عینی این مجموعه، به طور معمول از ابزارهای سیاسی و دیپلماتیک، مشخصات جغرافیایی و سرزمینی، شاخص‌های انسانی و جمعیتی، مبانی اعتقادی و ارزشی و پیشینه تاریخی-فرهنگی و البته توان و آرایش بالقوه و بالفعل دفاعی-نظامی تشکیل یافته است. در ادبیات نظامی عمق راهبردی گسترده به فاصله بین خط مقدم و یا بخش‌های نبرد رزمندگان با مناطق اصلی در قلب کشور رقیب گفته می‌شود. در این چارچوب هر مقدار که عمق راهبردی و نقطه نفوذ یک کشور در کشورهای دیگر با خط مقدم نبرد و نیروهای خودی فاصله داشته باشد؛ آن کشور دست بالاتری در مواجهات بعدی خواهد داشت. اصطلاح عمق راهبردی که بیشتر درباره کشورهای متخاصم یا رقیب مطرح می‌گردد، بیان‌کننده این موضوع است که کشورها می‌توانند با بهره‌گیری از قدرت نرم و استفاده از عمق راهبردی با تعاریف مثبت و همگرایانه تعمیق مناسبات، درک متقابل و شناسایی ریشه‌ای‌تر از یکدیگر را در دستور کار قرار دهند. بنابراین، در جهان امروز عمق راهبردی به معنای میزان نفوذ معنوی تفکرات، اهداف و آرمان‌های یک نظام سیاسی در دیگر نظام‌های سیاسی می‌باشد (وفایی، ۱۳۹۷).

انتشار کتاب مشهور عمق راهبردی داود احمد اوغلو در سال ۲۰۰۱ میلادی در این زمینه بسیار اثر گذار بود. او در طرحش عمق راهبردی را مبتنی بر عمق جغرافیایی و عمق تاریخی تعریف می‌کند. بدین معنا که اگر کشوری از عمق تاریخی بهره‌مند باشد، از عمق جغرافیایی هم برخوردار است و لذا می‌تواند در مناطق مختلف نقش آفرینی کند (داود اوغلو، ۱۳۹۵).

به این ترتیب می‌توان گفت، عمق راهبردی به دامنه نفوذ سیاسی یک کشور در محیط جغرافیایی

پیرامون (وابسته و گسسته) خود گفته می‌شود؛ به گونه‌ای که بتواند ضریب امنیت و قدرت آن را در فضای بین‌المللی افزایش دهد. در واقع، هر عاملی که بتواند نقطه اتکای یک کشور در بیرون از مرزهای سرزمینی خودش محسوب شود و بدین صورت نقش بازدارندگی در برابر تهدیدهای رقیبان و دشمنان را برای آن ایفا نماید، عامل موثری در جهت عمق راهبردی به‌شمار می‌رود (غفاری، ۱۳۹۳).

۳-۳- ویژگی‌های عمق راهبردی

عمق راهبردی دارای ویژگی‌هایی به شرح زیر است:

اول: این مؤلفه نمونه جدیدی از شاخصه‌های اقتدار و قدرت نرم است. بنابراین ضمن برخورداری از توان بالا، قدرت گسترش بسیاری دارد. از این رو می‌توان این مؤلفه را باعث افزایش قدرت نرم و حوزه نفوذ ایران در جهان دانست؛ چنان که نشانه‌های آن در سایر نقاط جهان و در میان غیرمسلمانان ظاهر شده است. موضوعی که امام خمینی (ره) معمار کبیر انقلاب اسلامی در اوایل انقلاب وعده آن را دادند و فرمودند: «معنی صدور انقلاب ما این است که همه ملت‌ها بیدار شوند... و خودشان را از این گرفتاری که دارند نجات دهند» (صحیفه نور، جلد ۱۳، ص ۱۲۷).

دوم: عمق راهبردی ملت‌محور، ابزار محور نیست، بلکه تفکر محور و متأثر از درک و باورهای مردم است؛ بنابراین هزینه‌بر نیست.

سوم: ملت‌ها، محدودیت جغرافیایی ندارند و نمی‌توان آن‌ها را به یک نقطه و یا منطقه خلاصه کرد؛ بنابراین کنترل آن‌ها بسیار دشوار و غیرممکن است.

چهارم: این حوزه نفوذ متقابل است، همانگونه که سایر ملت‌ها عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران هستند، ملت ایران نیز عمق راهبردی آن‌ها به‌شمار می‌آید، بنابراین در هنگام مشکلات به کمک یکدیگر می‌شتابند.

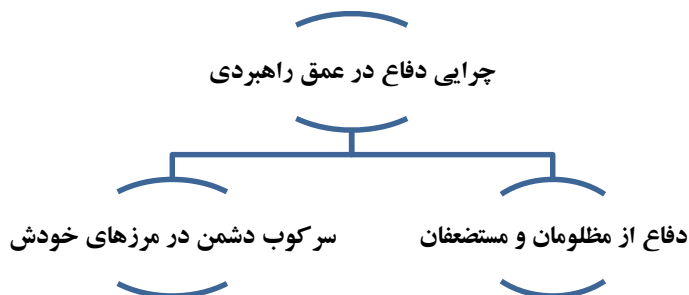
پنجم: حوزه نفوذ در میان ملت‌ها بر گرفته از اعتقادات و باورهای آن‌هاست. بر این اساس پایه‌دار است، اصالت‌دار و ریشه‌ای است. از قابلیت ماندگاری بالایی نسبت به سایر مؤلفه‌ها برخوردار است، بنابراین تحمیلی نیست و معطوف به انتخاب ملت‌هاست؛ از این رو، از استواری بیشتری برخوردار است و شکننده نخواهد بود.

ششم: این حوزه نفوذ فارغ از تعارفات و توافقات دیپلماتیک است و بر اساس معاهدات بین‌المللی و یا دوجانبه نیست تا بتوان آن را نادیده گرفت و یا نقض کرد (واعظی، ۱۳۸۷).

۳-۴- چرایی دفاع در عمق راهبردی

به دو دلیل عمده می‌توان دفاع در عمق راهبردی را مورد تحلیل قرار داد.

شکل ۱: چرایی دفاع در عمق راهبردی

۳-۴-۱- دفاع از مظلومان و مستضعفان

اصل اولی و حاکم بر تعالیم اسلام، بر پایه محبت و زندگی مسالمت‌آمیز و برخورد شایسته، همراه با احترام و پرهیز از خشونت است (وقولوا للناس حسناً: بقره، ۸۳)، اما با کسانی که بخواهند با سوء استفاده از این دستور، امنیت و آرامش جامعه را از بین ببرند و جامعه اسلامی را مورد تهاجم قرار دهند، دستور مقابله را صادر کرده است (سوره حج، آیه ۳۹). استاد شهید مطهری می‌گوید: «اسلام دین محبت است، ولی آنجا که محبت کارگر نیست، دیگر سکوت نمی‌کند، آنجاست که خشونت به کار می‌برد، شمشیر به کار می‌برد» (مطهری، آشنایی با قرآن ج ۴، ۱۳۷۴: ۵۹). این چنین نبردی، نه تنها منع نشده، بلکه اقدام به آن، خوب و پسندیده است؛ زیرا علاوه بر حفظ حیات و تامین امنیت در جامعه؛ موجب جلوگیری از فساد و تباهی (سوره بقره، آیه ۲۵۱) خواهد شد (تفسیر المیزان، ج ۲: ۴۴۴). توجه به آموزه‌های دینی که زیر بنای مبانی فکری سیاست جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، دفاع از مظلوم و وظیفه همگانی مسلمانان به ویژه دولت‌های اسلامی است. قرآن کریم یکی از ویژگی‌های پیروان گرامی اسلام را دوستی و رحمت با مسلمین و دشمنی و مقابله با کفار مطرح می‌فرماید: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» (سوره فتح، آیه ۲۹). و در باره رابطه بین مؤمنین، به آنان می‌فرماید: «... وَإِنْ اسْتَنْصَرُواكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ...» (سوره انفال، آیه ۷۲): و اگر (مؤمنان) تحت فشار، برای حفظ دین‌شان) از شما یاری طلب کردند، بر شماست که یاری‌شان کنید».

همانگونه که در بیان نورانی آیه شریفه مشهود است، جامعه ایمانی مکلف است کسانی از مؤمنین را که درخواست یاری دارند، کمک رسانند. نکته مهم آنکه خداوند متعال با صراحت، به حمایت و دفاع از ستم‌دیدگان، مظلومان و رانده‌شدگان از سرزمین خویش فرمان می‌دهد و می‌فرماید: «وَمَا

لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا» (سوره نساء، آیه ۷۵): «چرا در راه خدا و برای رهایی مردان و زنان و کودکانی که [به دست ستمگران] تضعیف شده اند پیکار نمی کنید؟ همان افراد [ستمیده ای] که می گویند: پروردگارا! ما را از این شهر (مکه) که اهلش ستمگرند، بیرون ببر و از طرف خود برای ما سرپرستی قرار ده و از جانب خود، یار و یابوری برای ما تعیین فرما».

پیامبر گرامی اسلام (ص) نیز در این باره می فرماید: «مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ وَمَنْ سَمِعَ رَجُلًا يُنَادِي يَا لَلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ» (بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۳۹): کسی که صبح کند و اهمیتی به کارهای مسلمانان ندهد او از آنان نیست و کسی که صدای مردی بشنود که فریاد کمک خواهی از مسلمانان را سر دهد و پاسخش را ندهد مسلمان نیست».

با استناد به همین دلایل است که امام راحل (ره) دفاع از حقوق مسلمانان و مستضعفان جهان را

یکی از اهداف اصولی نظام جمهوری اسلامی اعلام نموده و فرمودند:

«من به صراحت اعلام می کنم که جمهوری اسلامی ایران با تمام وجود برای احیای هویت اسلامی مسلمانان در سراسر جهان سرمایه گذاری می کند و دلیلی هم ندارد که مسلمانان جهان را به پیروی از اصول تصاحب قدرت در جهان دعوت نکند و جلوی جاه طلبی و فزون طلبی صاحبان قدرت و پول و فریب را نگیرد. ما باید برای پیشبرد اهداف و منافع ملت محروم ایران برنامه ریزی کنیم، ما باید در ارتباط با مردم جهان و رسیدگی به مشکلات و مسائل مسلمانان و حمایت از مبارزان و گرسنگان و محرومان با تمام وجود تلاش نماییم و این را باید از اصول سیاست خارجی خود بدانیم. ما اعلام می کنیم که جمهوری اسلامی ایران برای همیشه حامی و پناهگاه مسلمانان آزاده جهان است و کشور ایران به عنوان یک دژ نظامی و آسیب ناپذیر نیاز سربازان اسلام را تأمین و آنان را به مبانی عقیدتی و تربیتی اسلام و همچنین به اصول و روش های مبارزه علیه نظام های کفر و شرک آشنا می سازد» (صحیفه نور، جلد ۲۰، ص ۲۳۸).

نظام اسلامی ایران چون از قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام سرچشمه گرفته است، با هر گونه ظلم و ستم در سراسر جهان مخالف است. مسئله ظلم ستیزی و گرایش به دفاع از مظلومان عالم، همواره از اصول متقن سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بوده است. این اصل، در وهله اول، متوجه ملت های مسلمان مورد ستم بوده است؛ ولی تنها به آنان منحصر نیست و مظلومان غیرمسلمان را نیز شامل می شود (موسوی، ۱۳۸۷، ۶۳-۵۱). از این رو، یکی از ویژگی های انقلاب اسلامی، حمایت از مسلمانان و مستضعفان در هر نقطه از جهان می باشد. چنانکه در مقدمه قانون اساسی آمده است: «قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی

کد اختصاصی: ۹۹۲۰۱-۷۱۸۹۳

تمامی مستضعفین بر مستکبرین بود زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند به ویژه در گسترش روابط بین‌المللی، با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت واحد جهانی را هموار کند (إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ^۱) و استمرار مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان قوام یابد.

بنابراین، با توجه به ذات ظلم ستیزی انقلاب اسلامی ایران، جمهوری اسلامی موظف است در هر نقطه جهان که مسلمانان و مستضعفان علیه ظلم و استکبار مبارزه می‌کنند، از آنان حمایت کرده و زمینه را برای تشکیل تمدن بزرگ اسلامی فراهم آورد (رفعتی‌پور، ۱۳۹۵).

همچنین بند ۱۶ اصل سوم قانون اساسی "تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی دریغ از مستضعفان جهان" را یکی از اقدامات لازم برای نیل به اهداف و اصول نظام - که در اصل دوم قانون اساسی بیان شده - می‌داند. اصول ۱۵۲ و ۱۵۴ قانون اساسی نیز موضوع دفاع از مظلومان و مستضعفان جهان - اعم از مسلمان و غیرمسلمان، برپایه دین مبین اسلام - را به صراحت بیان نموده و آن را از وظایف جمهوری اسلامی ایران برشمرده است. مقام معظم رهبری (مدظله) نیز بارها بر این اصل تأکید کرده است. چنانکه در مناسبتی در این خصوص فرمودند:

ما با دشمنان، با استکبار سر آشتی نداریم و با برادران مسلمان بنای بر دشمنی و عداوت نداریم؛ بنای بر دوستی و رفاقت و برادری داریم؛ چون معتقدیم باید اَشْدَاءُ عَلَى الْكُفَّارِ وَ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ بود؛ این درس امام بزرگوار ما است؛ این خط مسلم جمهوری اسلامی است. ما در حمایت از مظلوم نگاه به مذهب طرف مقابل نمی‌کنیم؛ و نکردیم؛ خط امام بزرگوار این بود. امام همان رفتاری را که با مقاومت شیعه در لبنان داشت، همان رفتار را با مقاومت سنی در فلسطین [هم] داشت؛ بدون هیچ تفاوتی. ما همان حمایتی را که از برادران مان در لبنان کردیم، از برادران مان در غزه [هم] کردیم؛ بدون هیچ تفاوتی. آنها سنی بودند، اینها شیعه‌اند. مسئله برای ما، دفاع از هویت اسلامی است، حمایت از مظلوم است... مسئله مسئله‌ی سنی و شیعه و مذهب و مانند اینها نیست؛ مسئله مسئله‌ی اصول اسلام است: كُونُوا لِلظَّالِمِ خَصْمًا وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا؛^۲ این دستور اسلام است. این راه ما است؛ این خط ما است» (بیانات در دیدار اعضای مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام و اتحادیه‌ی رادیو و تلویزیون‌های اسلامی ۲۶/۰۵/۱۳۹۴).

^۱. سوره انبیاء، آیه ۹۲: همانا این، امت شماست، امتی یگانه، و من پروردگار شما هستم، پس مرا پرستش کنید.

^۲. نهج البلاغه، نامه ۴۷.

۳-۴-۲- سرکوب کردن دشمن در مرزهای خودش

از جهت نظامی در دنیای معاصر اینکه کشوری تنها محدود به مرزهای جغرافیایی خود در پی دفاع از امنیت ملی باشد، یک اشتباه راهبردی است. هر قدر حضور فراسرزمینی نیروهای نظامی کشوری بیشتر باشد، مسلماً امنیت ملی آن نیز بالاتر خواهد رفت. مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

«ما عَزَى قَوْمٌ قَطُّ فِي عَقْرِ دَارِهِمْ إِلَّا ذَلُّوا!» این حدیث از معصوم (علیه السلام) است که آن کسانی که در خانه نشستند تا به آنها حمله بشود دچار ذلت شدند. این جوری نباشد که یک چهاردیواری را انتخاب کنیم و دیگر کارمان به این نباشد که پشت این دیوار چه کسی است، چه تهدیدی وجود دارد. این نگاه وسیع فرامرزی، این امتداد عمق راهبردی گاهی اوقات از واجب‌ترین واجبات کشور هم لازم‌تر است که مورد توجه قرار بگیرد» (بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه ۱۳۹۸/۰۷/۱۰).

اگر حضور فراسرزمینی نیروهای نظامی کشورمان که با عنوان مدافعان حرم یاد می‌شود، نبود، امنیت در شهرهای ایران از بین می‌رفت و جنگ نیابتی در داخل کشور رخ می‌داد، چنانکه مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از خانواده‌های معظم شهدای مدافع حرم فرمودند:

«اگر این‌ها [شهدای مدافع حرم] مبارزه نمی‌کردند، این دشمن می‌آمد داخل کشور... اگر جلوی او گرفته نمی‌شد، ما باید اینجا در کرمانشاه و همدان و بقیه استان‌ها با این‌ها می‌جنگیدیم و جلوی این‌ها را می‌گرفتیم» (در دیدار با جمعی از خانواده‌های شهدای مدافع حرم ۱۳۹۴/۱۱/۰۵).

درباره امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران نیز روشن است که در صورت امکان حضور پاسداران اسلام و انقلاب در هر زمان و مکانی که لازم باشد، دشمن همواره نگران است که در صورت حمله به حکومت اسلامی، منافعش در دفاعی همه جانبه و فرمانطقه‌ای مورد تعرض قرار خواهد گرفت. این ترس نوعی بازدارندگی از اقدام علیه امنیت ملی ملت ایران فراهم می‌نماید که در راستای دستور قرآن کریم «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ؛ و برای (آمادگی مقابله با) دشمنان، هر چه می‌توانید از نیرو و از اسبان سواری فراهم کنید تا دشمن خدا و دشمن خودتان و نیز (دشمنانی) غیر از اینان را که شما آنان را نمی‌شناسید، ولی خداوند آنها را می‌شناسد، به وسیله آن بترسانید» (سوره انفال، آیه ۶۰) است؛ و استفاده از نیروی سپاه قدس یکی از این راهکارهاست. در دنیایی که آمریکا به خود اجازه می‌دهد در ۳۹ کشور جهان پایگاه‌های بزرگ نظامی اعم از زمینی و هوایی و دریایی و در ۱۴۰ کشور نیز ایستگاه‌های کوچک نظامی دایر کرده و تفنگداران نیروی دریایی شیطانی‌اش در بیش از ۵۸۰ پایگاه

نظامی در سرتاسر دنیا با هدف اعلام شده حفظ منافع ایالات متحده امریکا حضور فیزیکی داشته باشند، به چه دلیل سپاه قدس ایران اسلامی حق حضور در دیگر نقاط دنیا جهت دفاع از منافع ملت ایران را نداشته باشد؟ با توجه به جایگاه و نقش سپاه قدس در بیداری و هدایت نهضت‌های آزادی بخش و اسلامی و مقابله با سیاست‌های استعماری استکبار جهانی و به ویژه آمریکا و رژیم صهیونیستی و خنثی نمودن توطئه‌های آنان در سطح منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، طبیعی است که این نیرو همچون خاری در چشم دشمنان بوده و سد راه اهداف آنان تلقی گردد (پایگاه اطلاع رسانی پرسمان دانشگاهیان به تاریخ ۱۳۹۳/۰۷/۱۲):

«سپاه قدس را به عنوان یک مجموعه و سازمان اداری صرفاً نبینیم؛ بلکه به عنوان یک نهاد انسانی و دارای انگیزه‌های بزرگ و روشن انسانی مشاهده کنیم... البته همه‌ی نیروهای مسلح ما از ارتش، سپاه، بسیج زیربنای فکری‌شان هدف‌های الهی است، بدون تردید. امروز در کشور ما مسئله این است. زیربنای فکری همه‌ی نیروهای مسلح ما، همین اهداف الهی و بلند است. سپاه قدس یک نیرویی است که با سعه‌ی صدر به همه جا و همه کس نگاه می‌کند. رزمندگان بدون مرزند؛ رزمندگان بدون مرز. رزمندگانی که هر جا نیاز باشد، آنها در آنجا حضور پیدا می‌کنند؛ کرامت مستضعفان را حفظ می‌کنند، خود را بلاگردان مقدّسات و حریم‌های مقدّس می‌کنند. سپاه قدس را به این چشم نگاه بکنیم، آن وقت، همین‌ها، همین کسانی که با جان خودشان، با همه‌ی توان خودشان به کمک ملت‌های دیگر و ضعیف‌های اطراف منطقه که در دسترس آنها است می‌روند، همین‌ها سایه‌ی جنگ و ترور و تخریب را از کشور خودمان هم دور می‌کنند و دفع می‌کنند. میهن عزیز ما یک بخش مهمی از امنیتش محصول کار همین جوانان مؤمنی است که در زیر فرماندهی سردار شهید عزیزمان [سردار سلیمانی] سال‌ها کار کردند، تلاش کردند؛ اینها امنیت آورند، برای کشور هم اینها امنیت می‌آورند؛ بله، به کمک فلسطین و غزه و دیگر مناطقی که به وجود آنها نیاز هست می‌روند اما برای کشور خودمان امنیت ایجاد می‌کنند. آن دشمنی که آمریکا او را تجهیز کرده است، نه برای عراق و سوریه، بلکه در نهایت برای ایران، ایران عزیز؛ داعش را درست کردند، نه برای اینکه فقط در عراق مسلط بشود، هدف اصلی و نهایی ایران بود. آنها می‌خواستند از این طریق، امنیت ما را، مرزهای ما را، شهرهای ما را، خانواده‌های ما را دچار ناامنی و تشویش بکنند؛ اینها متوقف شدند به کمک همین جوانان مؤمن و عزیزی که رفتند و این تلاش بزرگ را انجام دادند» (خطبه‌های نماز جمعه تهران ۱۳۹۸/۱۰/۲۷).

واکنش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با جریان‌های تکفیری در عراق و سوریه را می‌توان در راستای چنین رویکردی ارزیابی کرد. لازم به ذکر است، اقدامات این نیرو بیش از آنکه جنبه نظامی داشته باشد، در حوزه فکری و آگاهی بخشی و بصیرت افزایی نهضت‌های اسلامی است و جمهوری

اسلامی بر اساس فرهنگ دینی حاکم بر آن خود را موظف به حمایت از همه مظلومان و مستضعفان می‌داند و در برابر نظام سلطه ایستادگی می‌نماید. کار اصلی نیروی قدس آن است که به مسلمانان یادآوری کند، آیینی که با کفر و ظلم سازش می‌کند و قلت عدد را دلیل کافی برای بی‌عملی و گام ننهاده در راه مبارزه می‌داند، اسلام نیست. اسلام حقیقی در اصل، بر مبارزه با شرک بنا شده و امروز بزرگ‌ترین شرک، تن دادن به سلطه آمریکا و صهیونیست‌هاست. آنچه امروز آمریکا را در منطقه زمین‌گیر کرده و در حال اخراج همیشگی آن از دیار مسلمین است، ترس از موشک‌های حماس و چریک‌های حزب‌الله نیست، بلکه ترس از آن تفکری است که ۳۰ مبارز حزب‌الله را در روستای عینا الشعب لبنان ۳۳ روز در محاصره کامل چنان با انگیزه نگه داشت که این روستا - در چند صد متری مرز لبنان- تا روز آخر جنگ سقوط نکرد (پایگاه اطلاع رسانی پرسمان دانشگاهیان به تاریخ ۱۳۹۳/۰۷/۱۲).

بررسی‌های صورت گرفته از منابع مکتوب نشان می‌دهد که هیچ منبعی به طور مستقیم به موضوع نقش شهید سلیمانی در دفاع از عمق راهبردی انقلاب اسلامی از طریق جبهه مقاومت اسلامی نپرداخته است. اما در موضوع امنیت و منافع ملی، محدود مقالاتی انتشار یافت که برای نمونه چند مقاله در پیشینه پژوهش لحاظ خواهد شد.

- علی رستمی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «حکمرانی امنیتی در اندیشه سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی (امنیت بخشی در محور مقاومت)» ضمن بررسی اجمالی صبر، شخصیت و عملکرد شهید سلیمانی، رویکرد حکمرانی امنیتی و بالانحص امنیت بخشی وی در حوزه مقاومت را مورد واکاوی قرار داده است و به این نتیجه رسید که ایشان با تأثیر از گفتمان انقلاب اسلامی، با تفسیر جدیدی از مفهوم مقاومت، روح تازه‌ای به کالبد این فرهنگ و اندیشه استکبار ستیزی ملل ستمدیده جهان دمید و همواره اقدامات و نقشه‌های توطئه آمیز استکبار جهانی را با شکست روبرو نمود.

- نجفعلی غلامی (۱۳۹۹)، در تحقیقی با عنوان «تحلیل امنیتی در مکتب شهید سلیمانی»، به این جمع‌بندی دست یافت که شهید سلیمانی در تأمین امنیت جمهوری اسلامی ایران با توجه به ماهیت وجودی و موقعیت ژئوپولیتیکی و وجود دشمنان مغرض و قسم خورده‌اش، رشادت‌های بی‌نظیری را خلق کرد و در جهت امنیت افزایی نظام تلاش‌های مجاهدانه و مخلصانه‌ای داشته است.

- علی عرفانی فر (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «نقش راهبردی حاج قاسم سلیمانی در شکل‌گیری محور مقاومت و مدیریت توحیدی آن» به این موضوع اشاره کرد که شهید سلیمانی در پیروزی‌های جبهه مقاومت در مبارزه با استکبار جهانی، صهیونیسم بین‌الملل و ارتجاع منطقه یک نقشی اثرگذار می‌باشد به گونه‌ای که موجب شد خلافت خودخوانده داعش در عراق و سوریه از بین رود و از وی به عنوان نمادی از مبارزه به تروریسم در جهان مطرح گردد. سپس نتیجه گرفت که فرمانده شجاع و

کد اختصاصی: ۹۹۲۰۱-۷۱۸۹۳

دلاور نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با داشتن تفکری نظامی، اندیشه رهبردی و به مانند یک دیپلمات زیرک، به عنوان نیروی فعال در سیاست خارجی کشورمان نقشی مهم ایفا می‌کرد.

– زهرا رضائیان (۱۳۹۹)، در تحقیقی با عنوان «نگاهی به ویژگی‌های سردار مکتب ساز، حاج قاسم سلیمانی»، هشت ویژگی شهید سلیمانی مانند ایمان به خدا، ولایتمداری، اخلاص، دفاع از مظلوم، محبوبیت جهانی و... را به رشته تحریر در آورده است.

۴- یافته های پژوهش

با تقسیم موضوع مقاله به اداره ی علمی و اداره ی ارزشی سازمان باید گفت عرصه های اداره علمی در مکتب شهید سلیمانی شامل شایستگی و صلاحیت؛ الگو و مظهر؛ مدیریت جهادی؛ تفکر ارزیابی کلی از افکار عمومی در کشورهای منطقه نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران نزد عموم مردم منطقه از محبوبیت و نفوذ معنوی بسیار بالایی برخوردار می‌باشد. از جمله نشانه‌های روشن این نفوذ معنوی می‌توان به استقبال خودجوش مردمی از مسئولان جمهوری اسلامی در سفر به کشورهای منطقه اشاره کرد. چنانکه مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

«ما در ملت‌های گوناگون عمق استراتژیک داریم... الان در کشورهای دنیا، جمهوری اسلامی در دل ملت‌های مسلمان جا دارد... رؤسای جمهور ایران پا می‌شوند به کشورهای دیگر می‌روند. استقبال مردمی از این رؤسای جمهور برای هیچ رئیس جمهوری از هیچ کشوری در هیچ نقطه‌ای غیر از کشور خودش متصور نیست؛ این یک واقعیت است. بنده هم که زمان ریاست جمهوری به کشورهای بیگانه سفر می‌کردم، همین‌طور بود. رئیس جمهور بعد از من، و رئیس جمهور بعد از او هم به کشورهای مختلف رفتند و ملت‌ها نسبت به آنها اظهار عشق و علاقه کردند» (بیانات در دیدار دانشجویان برگزیده و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی ۱۳۸۴/۰۷/۲۴).

هنری کسینجر راهبردنکار مشهور آمریکایی، در شهریور ماه سال ۱۳۹۳ در مصاحبه‌ای با رادیو ملی ایالات متحده (NPR) به جایگاه تاریخی ایران و نفوذ آن در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) ایران اشاره می‌کند و ایران را مستعدترین کشور منطقه برای ایجاد هژمونی و تشکیل یک امپراطوری قوی در غرب آسیا (خاورمیانه) می‌داند. وی می‌گوید که نقشه غرب آسیا (خاورمیانه) در حال تغییر است و از بین رفتن مرزهای کنونی که ماحصل سال‌های پس از فروپاشی عثمانی و جنگ اول جهانی است، یک فرصت بی‌نظیر راهبردی در اختیار ایران قرار داده تا پایه‌های امپراطوری خود را بر محور شیعه از بغداد تا بیروت و دمشق مستحکم سازد (کسینجر، ۱۳۹۳). صرف نظر از مایه‌های ایران هراسانه این اظهارات، به نظر می‌رسد که عمق راهبردی و نفوذ منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران، امروزه به یکی از واقعیت‌های عیان سیاسی برای ناظران و تحلیل‌گران مسائل بین‌المللی تبدیل شده است؛ اما عامل اصلی این قدرت و نفوذ، برخلاف ادعای کسینجر، ایستادگی ایران بر اهداف و ارزش‌های

اسلامی، به ویژه حمایت از مصالح امت اسلام و ملت‌های مستضعف و مظلوم دلالت دارد:

«این شوخی است که مراکز قدرت سیاسی دنیا تصریح کنند که ایران به یک قدرت منطقه‌یی تبدیل شده و اگر فلان کار و فلان کار را نکنیم، به یک قدرت جهانی تبدیل خواهد شد؟ این چیز کمی است؟ شما خیال می‌کنید در دنیای فوق مدرن پیشرفته‌ی علمی و این همه ثروت متراکم، این چیز کمی است که یک مجموعه‌ی سیاسی به نام دین و معنویت و عدالت و با پشتیبانی مردم به وجود بیاید و چنین جایگاه و موقعیتی پیدا کند؟ امروز این اتفاق افتاده است. خیمه‌یی که این جا سرپاست، ریسمان‌ها و میخ‌های عمیقی که این خیمه در سرزمین اسلامی دارد، در کشورهای دیگر کوبیده شده است» (بیانات در دیدار دانشجویان برگزیده و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی ۲۴/۰۷/۱۳۸۴).

۴-۱- شهید سلیمانی و مقابله با سیاست‌های استکباری در منطقه

حاج قاسم سلیمانی متولد ۲۰ اسفند سال ۱۳۳۵ در شهرستان رابر از توابع استان کرمان متولد شد. او در دوران جنگ ایران و عراق فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله و از فرماندهان عملیات‌های والفجر هشت، کربلای چهار و کربلای پنج بود. ایشان پس از پایان جنگ ایران و عراق در سال ۱۳۶۷ به کرمان بازگشت و درگیر جنگ با اشرازی شد که از مرزهای شرقی ایران هدایت می‌شدند. سردار سلیمانی در سال ۱۳۷۶ از سوی رهبر معظم انقلاب، به فرماندهی نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منصوب شد و در سال ۱۳۸۹ موفق به اخذ درجه سرلشکری گردید.

پس از ظهور داعش در عراق و سوریه، سردار سلیمانی به عنوان فرمانده سپاه قدس با حضور در این مناطق و سازماندهی نیروهای مردمی، به مبارزه با این گروه پرداخت. داعش گروهی سلفی بود که پس از سقوط صدام در عراق و خلاء قدرت در این منطقه، پدید آمد. ایران برای حفظ امنیت و کنترل منطقه، مبارزه با این گروه را آغاز کرد. در سال ۲۰۱۱ میلادی نیروهای تحت فرمان سردار سلیمانی از جمله لشکر فاطمیون و تیپ زینبیون جهت مبارزه با داعش و نیروهای شورشی راهی سوریه شدند. همچنین در سال ۲۰۱۴ شهر موصل به تصرف داعش درآمد و بغداد، پایتخت عراق نیز تا مرز سقوط پیش رفت؛ سردار سلیمانی با سازماندهی بخشی از نیروهای حشدالشعبی نقش مؤثری در اخراج داعش از عراق داشت. سردار سلیمانی در نامه‌ای خطاب به امام خامنه‌ای (مدظله العالی) که ۳۰ آبان ۱۳۹۶ در رسانه‌های ایران منتشر شد، پایان داعش را اعلام کرد و از برافراشته شدن پرچم سوریه در البوکمال از شهرهای سوریه در نزدیکی مرز عراق خبر داد. فعالیت‌های سپاه قدس ایران در کنار دیگر مبارزان ضد گروه‌های تروریستی در نهایت سبب شد تا داعش در کشورهای عراق و سوریه نابود شود. در واقع، ایشان نقش کلیدی در تقویت نفوذ ایران در غرب آسیا (خاورمیانه) به ویژه در ناآرامی‌های منطقه‌ای معروف به بیداری اسلامی ایفا کرده است.

سردار شهید سلیمانی ابهت پوشالی آمریکا را شکست. آمریکا اراده کرد با کمک داعش در سوریه و عراق نقشه اسلام را بر هم بزند و شهید سلیمانی اراده کرد تا اراده دشمن محقق نشود. دشمن

تصور می‌کرد کشورهای اسلامی و مردم مسلمان کشورهای ضعیف، منفعل و سرکوب شده هستند که با کمک شهید سلیمانی این تصور شکست خورد.

سرانجام بامداد روز جمعه ۱۳ دی ماه ۱۳۹۸ سردار حاج قاسم سلیمانی در حالی که مهمان رسمی دولت عراق بود، به همراه ابومهدی المهندس معاون حشدالشعبی عراق و تنی چند از همراهان دیگر، در حمله موشکی هلی‌کوپترهای آمریکایی به دو خودروی حامل آنان در اطراف فرودگاه بغداد، مورد هدف قرار گرفته‌اند و به درجه رفیع شهادت نائل شده‌اند.

۲-۴- شهید سلیمانی و تاثیر گذاری بر جبهه مقاومت

یکی از راه‌های عمق‌بخشی راهبردی در بعد خارجی، حمایت از گروه‌های مردمی همسو است که در راستای مخالفت با قدرت‌های بزرگ به ویژه با دول متخاصم با انقلاب اسلامی ایران هستند. این گروه‌ها هم‌اکنون در حساس‌ترین مناطقی که می‌تواند هر آن موجودیت قدرت‌های متخاصم را مورد تنش قرار دهد، ایجاد گردیده‌اند. از این رو، نظام جمهوری اسلامی بر اساس قانون اساسی، خط ترسیمی بنیانگذار انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله) حمایت از مسلمانان و مستضعفان عالم که امروز در قالب گروه‌های مقاومت تبلور یافته است و با اقتدار، در برابر ظلم و ستم استکبار جهانی ایستاده‌اند، حمایت می‌کند و امکانات و فضای لازم را برای فعالیت آنان فراهم آورده و خواهد آورد. در این راستا، سپهد شهید حاج قاسم سلیمانی نقش بی‌ظنیری ایفا کرده است. در واقع، شهید سلیمانی از نیروهای متفرد اسلامی جبهه مقاومت ساخت و با جمع کردن سرمایه‌های کوچک، قدرت و سرمایه بزرگی ساخت که امروز می‌تواند مسیر قدرت اسلام را تضمین کند.

در اینجا برای نمونه به چند گروه اسلامی و انقلابی که سردار شهید سلیمانی نقش تاثیر گذاری در دفاع از عمق راهبردی انقلاب اسلامی داشته‌اند، اشاره خواهد شد.

۱-۲-۴- جنبش حزب الله لبنان

جنبش انقلابی حزب الله لبنان، یکی از مشهورترین و تأثیرگذارترین گروه‌های اسلامی است که در اوایل سال‌های ۱۹۸۰ در جهان عرب ظهور یافت. این جریان سیاسی- نظامی که مورد حمایت اکثریت مردم لبنان قرار دارد، اهدافی، چون محو آثار امپریالیستی غرب در لبنان، مبارز با اشغال‌گری‌های اسرائیل و برپایی حکومت اسلامی در لبنان را در سرلوحه اهداف خود قرار داده است.

تجاوز رژیم صهیونیستی (اسرائیل) به خاک لبنان در سال ۱۹۸۲، به منزله جنگ ششم عرب‌ها و

رژیم صهیونیستی بود که در واقع آغاز مقاومت اسلامی از سوی حزب الله به شمار می آید. زیرا علاوه بر لبنان در جنگ های قبلی سرزمین های عربی از جمله فلسطین اشغال شده بود و وظیفه اسلامی برای آزادسازی آنها مطرح بود و حضرت امام خمینی (ره) هم با بیان اینکه «اسرائیل یک غده سرطانی است»، دستور لازم را داده بود. حزب الله این مهم را بر عهده گرفت و عملیات مقاومت اسلامی را بر ضد رژیم صهیونیستی با امکانات بسیار اندکی که فراهم بود و نیروهای انسانی کم آغاز کرد تا گامی باشد، در راه پایه گذاری همه جانبه یک پروژه مقاومت کامل که هدف از آن، رد هرگونه امتیاز دهی ارضی و عدم پذیرش سوء استفاده دشمن از ضعف و ناتوانی واقعی فلسطینیان و عرب ها و در نتیجه جلوگیری از تحقق اهداف آن بود؛ از این رو، بر اولویت مقاومت تأکید شد که این مسئله به کارگیری همه امکانات و نیروها را نیاز داشت. در این راستا، تجربیات نظامی نیروهای مقاومت تحت حمایت و زیر نظر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران سریع رشد کرد.

سید حسن نصرالله دبیرکل حزب الله لبنان در مراسمی که به مناسبت هفتمین روز شهادت حاج قاسم سلیمانی، ابومهدی المهندس و یاران شهید ایشان برگزار شد، در این باره گفت: یکی از دلایل پیشرفت کمی و کیفی مقاومت حزب الله پیگیری های جدی حاج قاسم بود، حاج قاسم اولین شریک این پیروزی ها بود. پس از سال ۲۰۰۰ میلادی، شاید برخی بگویند اسرائیلی ها از جنوب لبنان رفتند و حالا دیگر برخی مناطق مثل مزارع شعا را رها کنید، اما حاج قاسم همیشه با ما هم فکر بود و می گفت درست است که اسرائیل از جنوب لبنان رفته، اما تهدیدها و خطراتش همچنان پابرجاست. نیاز بود تا ما قدرت خود را متحول کنیم و بتوانیم صهیونیست ها را درگیر جنگ فرسایشی کنیم و مقاومت به قدرت بازدارندگی دست یابد. حتی برخی اوقات که ما به استراحت نیاز داشتیم، حاج قاسم می آمد به ما می گفت، الان وقت استراحت نیست، باید کار کنیم.

سید حسن نصرالله در ادامه گفت: سال ۲۰۰۶ که اسرائیل به لبنان حمله کرد، حاج قاسم در ایران بود، به ما گفت می آیم بیروت، به او گفتیم که چگونه می خواهید به لبنان بیایید؟ لبنان زیر آتش و بمباران است! ولی او گفت نمی توانم شما را تنها بگذارم، تمام روزهای جنگ را حاج قاسم در کنار ما بود... او زیر بمباران و موشک باران در کنار ما بود، می توانست جاهای امن برود، می توانست برود تهران و از آنجا با ما مرتبط می بود، ولی او در کنار ما و در اتاق عملیات ما بود. او به من می گفت سیدجان! یا با شما زنده می مانم یا شهید می شوم، تا پایان جنگ ۳۳ روزه با ما بود (سید حسن نصرالله، ۱۳۹۸).

حزب الله لبنان امروزه به کابوسی برای رژیم صهیونیستی و مانعی برای پیشبرد سیاست های توسعه طلبانه آمریکا در منطقه تبدیل شده است. این حزب که در سال ۱۹۸۱ با الهام از تفکرات ظلم ستیزانه انقلاب اسلامی، تشکیل شد، با مقاومت و مبارزه ای طولانی توانست ارتش مجهز رژیم

صهیونیستی را در سال ۲۰۰۰ از لبنان اخراج کند. در جنگ موسوم به ۳۳ روزه در سال ۲۰۰۶، باز هم نظامیان صهیونیست شکست سنگین دیگری را از حزب الله لبنان متحمل شدند.

اکنون حزب الله لبنان که تحت حمایت‌های مادی و معنوی جمهوری اسلامی ایران است، به الگویی برای دیگر ملت‌های تحت ستم منطقه تبدیل شده و در تحولات لبنان و حتی خارج از آن نقش برجسته‌ای دارد. شرکت رزمندگان این حزب در جنگ با تروریست‌های تکفیری تحت حمایت آمریکا و عربستان در سوریه، از جمله نقش آفرینی‌های این عضو موثر جبهه مقاومت اسلامی است. در واقع، حمایت جمهوری اسلامی ایران از حزب الله در مسیر مواجهه با رژیم صهیونیستی از یک سو، موجب شکست بازدارندگی و کاهش امنیت ملی رژیم صهیونیستی (اسرائیل) شده و از سوی دیگر، ضمن افزایش عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران منجر به کاهش احتمال هرگونه تهاجم نظامی علیه ایران شده است. این وضعیت، در نهایت باعث افزایش قدرت بازدارندگی غیرمستقیم منطقه‌ای و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران خواهد شد (گلشنی و باقری، ۱۳۹۱: ۱۲۴).

۴-۲-۲- حشد الشّعی یا بسیج مردمی عراق

با ناکامی بحران‌سازی در سوریه برای رقیق‌سازی عمق راهبردی جمهوری اسلامی، پروژه بحران‌سازی تصنعی به عراق کشیده شد. انقلاب اسلامی ایران با توجه به قرابت‌های مذهبی، تاریخی و جغرافیایی، در عراق بازتاب گسترده‌ای داشت و به همین دلیل جنگ هشت ساله تحمیلی به مثابه یک شیوه سخت‌افزاری برای گسست عراق از انقلاب اسلامی برنامه‌ریزی و اجرا شد. اما با پایان جنگ و سرانجام سقوط صدام در سال ۲۰۰۳، اثرگذاری انقلاب اسلامی در عراق باز تولید گردید. در عراق پس‌اصدام، تحولات فراوانی رخ داد که تقریباً همه آنها به تعمیق عمق راهبردی نرم جمهوری اسلامی انجامید. سقوط صدام برای عربستان به منزله قدرت‌یابی شیعیان و ارتقای جایگاه منطقه‌ای ایران در منطقه بود، از این رو، عربستان در ائتلافی نانوشته با رژیم صهیونیستی کوشیده است مناسبات سیاسی عراق را از اثرپذیری ایران خارج کند.

به هر حال، مجموعه تحولات و کارشکنی‌ها در داخل عراق، به ویژه فروپاشی زیرساخت‌های دولتی و ارتش عراق از سوی آمریکا و تجهیز عشایر سنی به وسیله کشورهای عربی، زمینه را برای تسری بحران سوریه به عراق و ورود جریان‌های تکفیری به این کشور فراهم کرد. در چنین شرایطی بود که داعش با انشعاب از جبهه النصره با تصرف رقه، وارد عراق شد و در مدت بسیار کوتاهی موصل را تصرف کرد. با اعلام خلافت خودخوانده اسلامی از سوی ابوبکر البغدادی، پدیده جدیدی در منطقه شکل گرفت. اگرچه داعش با تمامی مسلمانانی که مانند آنها اسلام را تفسیر نمی‌کنند، مخالف است، شکل‌گیری خلافت اسلامی در عراق، بیش از هر موضوعی، هویت شیعی دولت‌های ایران و عراق را تهدید می‌کرد. داعش که تداوم رویکرد ضد شیعی اندیشه‌های ابومصعب الزرقاوی

است، شیعیان را ذیل عنوان دشمن نزدیک تعریف و آنها را هدف مشروع خود برای حمله تعریف کرده است. از این رو، با تصرف موصل، هوشمندسازی عمق راهبردی نرم ایران در عراق آغاز شد (پورحسن، ۱۳۹۶: ۹۲-۸۹).

در واقع، با آغاز هجوم داعش به عراق در اواخر خرداد ماه سال ۱۳۹۳، ارتش این کشور با وجود امکانات نظامی مناسبی که در اختیار داشت، عقب‌نشینی‌های گسترده‌ای را تجربه کرد و شهرها یکی پس از دیگری سقوط می‌کردند، تا جایی که نیروهای داعش به چهل کیلومتری مرزهای ایران رسیدند و بغداد در معرض خطر جدی قرار گرفت.

با درخواست دولت عراق، جمهوری اسلامی ایران وارد کارزار شده و زمام امور را به دست گرفت. کمر بند امنیتی بغداد اولین اقدامی بود که مستشاران ایرانی آن را اجرا کردند تا اینکه در مراحل بعدی، به لطف فتوای مرجعیت نجف و تجارب نیروهای ایرانی، بسیج مردمی عراق بنام *أَلْحَشْدُ الشَّعْبِيّ* تشکیل شد و توانست بر جبهه‌های درگیری مسلط شود (اکبری و دیگران، ۱۳۹۷).

أَلْحَشْدُ الشَّعْبِيّ یا بسیج مردمی عراق به نیروهای شبه نظامی داوطلب عراقی اشاره دارد که در سال ۱۳۹۴ (۲۰۱۵ میلادی) برای مقابله با حملات داعش به شهرهای عراق سازمان‌دهی شدند. *أَلْحَشْدُ الشَّعْبِيّ*، در پاسخ به دعوت دولت عراق و به ویژه فتوای جهاد آیت‌الله سیستانی مرجع شیعه، در نجف، در قالب نیرویی نظامی در کنار ارتش تشکیل شد. هدف این نیروها کمک به ارتش و نیروهای امنیتی عراق برای پاسداری از مکان‌های مذهبی و نیز مقابله با تهاجم بود. بسیج مردمی عراق از حدود ۴۰ گروه مختلف تشکیل شده که عمدتاً گروه‌های شیعه هستند، اما گروه‌های سنی مذهب و مسیحی و یزدی نیز در آن حضور دارند. ابومهدی المهندس معاون حشدالشعبی و فرمانده میدانی آن بود.

حشدالشعبی که در روز ۲۶ نوامبر ۲۰۱۶ با اکثریت آرای مجلس عراق به عنوان یک سپاه جدا از ارتش رسمیت پیدا کرد در اکثر نبردهای مشترک با نیروهای امنیتی خط شکن بود. اعضای این نیروی مردمی توانسته‌اند با اتکا به ارزش‌های اسلامی و بهره‌مندی از ظرفیت مرجعیت و با هماهنگی نیروهای امنیتی دولتی به ویژه کمک و دلآوری‌های سردار شهید حاج قاسم سلیمانی نقش بارزی در توقف تحركات داعش و نابودی این گروه ایفا کنند که نه تنها باعث ایجاد ثبات و امنیت در عراق، بلکه در منطقه شده‌اند:

«جوان‌های عراقی توانستند بزرگ‌ترین توطئه‌ی داخلی را که می‌توانست به جنگ داخلی منتهی بشود، در عراق از بین ببرند و نابود کنند. توطئه‌ی داعش و تکفیری‌ها، توطئه‌ی کوچکی نبود؛ پول‌ها خرج کرده بودند، برنامه‌ها ریخته بودند برای اینکه عراق را که یک کشور اصلی عربی و اسلامی است، تبدیل کنند به میدان جنگ داخلی و شیعه و سنی را به جان هم بیندازند؛ جوان‌های عراقی با فتوای مرجعیت معظم عراق توانستند سینه سپر کنند و این توطئه را خنثی کنند؛ این کار کمی نبود،

کار کوچکی نبود» (بیانات در دیدار جمعی از موبک‌داران عراقی ۲۷/۰۶/۱۳۹۸).

دیرکل حزب الله لبنان در مراسم هفتمین روز شهادت حاج قاسم سلیمانی، ابومهدی المهندس و یاران شهید ایشان، با تاکید بر اینکه ملت‌های منطقه مدیون حاج قاسم و ابومهدی‌اند، در باره نقش این دو شهید بزرگوار در تامین امنیت منطقه و عزت و سرافرازی امت اسلامی بیان داشته‌اند: اگر داعش شکست نمی‌خورد، خیلی از کشورهای عربی منطقه که پول و انتحاری می‌فرستادند هم به خطر می‌افتادند. جادو دامن جادوگر را می‌گرفت. اما قاسم سلیمانی و ابومهدی المهندس و خیلی از مردان بزرگ ایرانی و عراقی و برخی از برادران لبنانی و خیلی از رزمندگان کشورهای دیگر این شکست را به داعش تحمیل کردند. همه‌ی ملت‌های منطقه و نه فقط ملت عراق باید از حشد الشعبی و فرماندهان خود و نیروهای امنیتی تشکر کنند. همه‌ی دولت‌ها و ملت‌های منطقه باید از حاج قاسم سلیمانی و ابومهدی المهندس تشکر کنند، زیرا در این نبرد و رویارویی با داعش از همه‌ی ملت‌های منطقه از لبنان تا اقصی نقاط منطقه دفاع کرده و امنیت و ثبات را حفظ کردند (سید حسن نصرالله، ۱۳۹۸).

۴-۲-۳- جنبش انصارالله یمن

جنبش انصارالله یمن، جریانی برگرفته از شیعیان زیدی یمن، و یکی از جریان‌های سیاسی با نفوذ این کشور به شمار می‌آید. آنان حکومت یمن را حکومتی وابسته به غرب دانسته و از سال ۲۰۰۳ میلادی دست به مخالفت با حکومت یمن زدند. در پی گسترش موج بیداری اسلامی، جنبش انصارالله با همراهی کمیته‌های مردمی در سال ۲۰۱۴ میلادی، در عملیات‌های نظامی متعدد برخی از مناطق و مراکز نظامی این کشور را به کنترل خود در آورد (به نقل از ویکی شیعه). آنگاه به دنبال استعفای منصور هادی رئیس‌جمهور یمن و انحلال پارلمان این کشور در سال ۲۰۱۵ میلادی مسئولیت دولت انتقالی را برعهده گرفت که به دنبال آن عربستان سعودی با ادعای نامشروع دانستن حاکمیت سیاسی انصارالله، خطر آن برای عربستان و حمایت از بازگشت منصور هادی به قدرت، به یمن حمله کرد که ضمن کشته و زخمی شدن هزاران نفر، بسیاری از زیرساخت‌های این کشور از بین رفت (جعفری، ۱۳۹۸).

مردم یمن با الهام از تفکر ناب و ظلم ستیز انقلاب اسلامی، بیش از پنج سال است که در مقابل ارتش مجهز عربستان که از پشتیبانی آمریکا و رژیم صهیونیستی برخوردار است، مقاومت می‌کنند و ضربات موثری بر سعودی‌ها وارد کرده‌اند. این در حالی است که ارتش آل سعود، یمن را از زمین و دریا محاصره کرده و حتی اجازه ورود دارو و غذا برای مردم مظلوم این کشور را نمی‌دهد.

محمد القبلی عضو شورای سیاسی انصارالله یمن، در ارتباط با نقش سردار سلیمانی در دفاع از مردم مظلوم یمن و موضع او در قبال تجاوز سعودی تصریح کرد: تمام تلاش جمهوری اسلامی ایران

از ابتدای تجاوز عربستان به یمن، توقف جنگ بوده و همچنان در محافل بین‌المللی بر این موضع تأکید دارد، اما تاکنون لجبازی و طمع ورزی‌های سعودی مانع از این شده است و در مقابل این لجبازی، به نظر من شهید سلیمانی در انتقال فناوری نظامی به یمن که باعث خود اتکایی مردم این کشور در مقابله با دشمن شد نقش داشته و نتیجه آن، این است که امروز ملت یمن در آستانه پیروزی قرار دارد (القبلی، ۱۳۹۹).

۴-۲-۴- لشکر فاطمیون

لشکر فاطمیون، یکی دیگر از گروه‌های محور مقاومت است که بسیاری از اعضای آن را برادران افغانستانی مقیم ایران تشکیل می‌دهند. مجاهدت‌های این گروه در برابر تکفیری‌ها نقش بسزایی در شکست داعش در منطقه داشت. فرماندهی اصلی این لشکر را فردی به نام علیرضا توسلی معروف به «ابوحامد» برعهده داشت که ۲۸ فوریه سال ۲۰۱۵ در سوریه به شهادت رسید و در مشهد به خاک سپرده شد.

سال‌ها رزمندگان افغانستانی لشکر فاطمیون با اطاعت از فرمان‌های سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی، و با علاقمندی به شخصیت والای این فرمانده، حماسه‌های بسیاری را آفریدند. حاج قاسم به ظرفیت افغانستانی‌ها آشنا بود و با اعتماد و میدان دادن به آنها، باعث پیروزی‌های بزرگ برای جبهه مقاومت و مسلمانان جهان شد. ایشان چند سال پیش در میان رزمندگان فاطمیون بیان داشتند: «امروز شاید قدر عمل شما خیلی فهمیده نشود اما تاریخ آینده و سال‌های بعد همه می‌دانند چه کار بزرگی برای خدمت به بشریت و خدمت به انسانیت انجام دادید، این که شما این بیابان‌ها را در هم نوردیدید و موفق شدید تا داعش را در این شهر شکست بدهید، از کارهای بزرگ و نادر شما بود» (خبرگزاری تسنیم ۱۳۹۹/۱۰/۲).

۴-۲-۵- لشکر زینبیون

یکی دیگر از گروه‌های جبهه مقاومت لشکر «زینبیون» می‌باشد که اعضای آن را جوانان شیعه پاکستانی مقیم ایران به ویژه طلاب تشکیل داده‌اند. شکل‌گیری هسته اولیه و ۲۴ نفره «زینبیون» برای دفاع از حرم اهل بیت (ع) در زمستان سال ۱۳۹۲ شکل گرفت. سردار شهید حاج قاسم سلیمانی در انسجام و فرماندهی آنان نقش تاثیرگذاری داشته است.

در آغاز سال ۱۳۹۳، اولین گروه از رزمندگان زینبیون موفق شدند خود را به سوریه برسانند و با تروریست‌های تکفیری مبارزه کنند. پس از این اعزام، داوطلبان پاکستانی برای حضور در جبهه مقاومت به سرعت زیاد شدند. اعتماد و اطمینان فرماندهان جبهه مقاومت به عملکرد لشکر زینبیون

آنقدر بالا بود که نبرد پایانی و تعیین کننده با داعش در سوریه که منجر به نابودی این شجره خبیثه گردید، به فرماندهی سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی و با دلاوری و خط شکنی نیروهای زینیون در منطقه البو کمال انجام شد (خبرگزاری میزان ۱۳۹۸/۲/۲۸).

۴-۲-۶- لشکر نبویون

بارها نام‌هایی چون فاطمیون، زینیون، حشد الشعبی، حزب الله و... در جبهه دفاع از حرم شنیده شد. نام‌هایی که هر کدام شناسه یگان‌های مجاهدانی از ایران، افغانستان، پاکستان، عراق، لبنان و... است، اما در میان این نام‌ها «نبویون» از همه گمنام‌تر است. نبویون شامل مدافعان حرم اهل سنت سیستان و بلوچستان هستند که در دفاع از حریم اهل بیت (ع) در سوریه می‌جنگند (خبرگزاری دانشگاه آزاد اسلامی آنا ۱۳۹۶/۰۸/۰۱).

رزمندگان نبویون با شجاعت برگرفته از عقلانیت دینی، سینه‌های شان را در دفاع از اسلام ناب محمدی (ص) و امنیت جامعه مسلمانان سپر کرده و شانه به شانه رزمندگان شیعه در برابر داعش متحد شده و به مقابله با آنها پرداخته‌اند. رهبر معظم انقلاب در سال ۹۴ در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری در این باره فرموده بودند: «ما امروز در کنار خود، از برادران اهل سنت کسانی را داریم که با ما و همراه ما دارند در دفاع از حرم اهل بیت می‌جنگند و کشته می‌دهند، شهید می‌دهند. خانواده‌هایی از شهدای مدافع حرم پیش من آمدند که در بین شان چند خانواده‌ی سنی بودند. خب، این برادر اهل سنت که برای دفاع از حرم حضرت زینب یا حرم امیرالمؤمنین یا حرم سیدالشهدا، جوان خودش را گسیل می‌کند به جبهه، بعد هم که پیش ما می‌آید، به جای اظهار تأسف، به جای اظهار غم و اندوه یا گله و شکایت، ابراز افتخار می‌کند که پسر من در این راه شهید شده است این بسیار ارزشمند هست» [بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری ۲۰/۱۲/۱۳۹۴].

۴-۳- شهید سلیمانی و نگاه فرامنطقه‌ای از عمق راهبردی

استقرار نظام مردم‌سالاری دینی در ایران مبتنی بر اصول و ارزش‌های اسلامی، آن هم در منطقه‌ای که کمتر کشوری تجربه‌ی نظام مردم‌بنیاد را داشته است و همچنین کارآمدی این نظام سیاسی در ارتباط با به کارگیری و بسیج مردمی در زمان‌ها و اتفاقات متعدد، که نشان از مشروعیت و مقبولیت بالای آن دارد، ترویج و بسط گفتمان انقلاب اسلامی، که از شاخصه‌های منحصربه‌فردی برخوردار است، از طریق حمایت از گروه‌های اسلامی و انقلابی و همه‌ی آزادی‌خواهان، ظلم‌ستیزان و عدالت‌طلبان در سراسر جهان، حضور سیاسی و مؤثر در حیات خلوت دشمن و سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف همکاری با کشورهای آن حوزه، که اهرم فشاری مناسب برای به چالش کشیدن

مؤلفه‌های قدرت کشوری مانند ایالات متحده بوده و هست و نیز استفاده از ظرفیت‌های آزاد شده در ملت‌های منطقه با تأثیرگذاری بر افکار عمومی کشورهای اسلامی و غیر آن، از مهم‌ترین ابزارهای گسترش و عمق‌بخشی به حوزه‌های تأثیرگذاری راهبردی به شمار می‌رود (حقیقت‌خواه، ۱۳۹۲).

بحث عمق راهبردی جمهوری اسلامی بعد از بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در مهرماه ۱۳۹۸ تقریباً به روز شد. به عبارتی می‌توان گفت که معظم له در این دیدار راهبردی فرماندهان از عمق راهبردی جمهوری اسلامی و حتی محور مقاومت ارائه دادند و تأکید کردند که این مهم نباید در چارچوب منطقه حفظ شود:

«یک عرصه‌ی دیگر که بسیار مهم است، نگاه گسترده به جغرافیای مقاومت در منطقه است؛ مجموعه‌ی مقاومت در این منطقه توانایی خودش را در مواجهه‌ی با استکبار، در مواجهه‌ی با آمریکا، در مواجهه‌ی با جبهه‌ی متحد کفر و ظلم نشان داده؛ شما نقش سپاه را حالا در این مجموعه‌ی عظیم مشاهده کنید: از مسائل فلسطین بگیرید تا مسائل دیگر غرب آسیا و بخش‌های مختلف که دیگر حالا ورود در آنها هم کار ما و شأن جلسه‌ی کنونی ما نیست. حضور سپاه در این گستره‌ی مقاومت، در این جغرافیای مقاومت، به قدری برجسته است که دشمنی‌ها را هم علیه سپاه برانگیخته؛ دشمنی آدم‌های بد را، جبهه‌ی بدها را که این خودش یک افتخار بزرگی است؛ [اگر] بدترین‌های عالم با کسی بد باشند، این خودش خیلی افتخار است...»

این نگاه وسیع جغرافیای مقاومت را از دست ندهید؛ این نگاه فرامرزی را از دست ندهید. قناعت نکنیم به منطقه‌ی خودمان: ما عَزَى قَوْمٌ قَطُّ فِی عَقْرِ دَارِهِمْ اَلَا ذَلُّوا! این حدیث از معصوم (علیه السلام) است که آن کسانی که در خانه نشستند تا به آنها حمله بشود دچار ذلّت شدند. این جوری نباشد که یک چهاردیواری را انتخاب کنیم و دیگر کارمان به این نباشد که پشت این دیوار چه کسی است، چه تهدیدی وجود دارد. این نگاه وسیع فرامرزی، این امتداد عمق راهبردی گاهی اوقات از واجب‌ترین واجبات کشور هم لازم‌تر است که مورد توجه قرار بگیرد که خیلی‌ها متوجه به این نیستند، خیلی‌ها توجه به این ندارند. حالا بعضی‌ها هم توجه دارند و به نفع دشمن حرف می‌زنند - [مثلاً می‌گویند] «نه غزه، نه لبنان» - اما خیلی‌ها هم توجه ندارند؛ واقعیت این است. این نگاه به این منطقه‌ی وسیع جغرافیایی که جزو وظایف و جزو مسئولیت‌های سپاه است، نگذارید در داخل سپاه تضعیف بشود (بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه ۱۳۹۸/۰۷/۱۰).

البته باید به این مهم توجه داشت که همانطور که ذکر شد عمق راهبردی جمهوری اسلامی هیچ‌گاه محدود مرز خاصی نبوده است، اما این تلنگر رهبر معظم انقلاب نشان از آن دارد که مرحله فتح، رقم خورده است و باید تمرکز را بر حفظ منطقه گذاشت و دوم آنکه افزایش عمق راهبردی در

خارج از مرزهای منطقه‌ای را دنبال کرد که این مسئله منطبق بر تعریف کلیت عمق راهبردی، نه تنها نقاط قوت بسیاری برای جمهوری اسلامی ایجاد خواهد کرد، بلکه همین نقاط قوت به نقاط ضعف بسیار پیچیده‌ای برای دشمنان تبدیل خواهد شد. جمهوری اسلامی ایران طی سال‌های اخیر سعی داشته است که با راهبرد فعال و اثرگذار نقش مفیدی را در منطقه ایفا کند. امروز جمهوری اسلامی نه تنها در راستای ثبات داخلی و منطقه‌ای خود عمق راهبردیش را گسترش داده است، بلکه برای منافع بسیاری از زورگویان عالم نیز ایجاد مانع کرده و آنها را در زمان و مکان ثابتی محصور ساخته است. به عبارتی باید گفت این افزایش عمق راهبردی منجر به عدم تکاپوی رژیم صهیونیستی و ترمزی بزرگ برای تحقق اهداف آن رژیم و آمریکای حامی اوست (نفوذ استراتژیک جمهوری اسلامی ایران، به نقل از شبکه اطلاع رسانی دانا، ۱۶/۰۷/۱۳۹۸).

بی تردید، امروز جریان مقاومت معادله‌ای جدید را در منطقه رقم زده است، معادله‌ای که در آن حزب الله برای رژیم صهیونیستی خط و نشان می‌کشد و یمن، عربستان سعودی را با چالش مواجه کرده است. در عراق خروج آمریکا کلید خورده است و سوریه نیز دوران پسا داعش را پشت سر می‌گذارد و به عبارتی دنیا تماماً تمرکزش بر نوع عملکرد محور مقاومت به رهبری جمهوری اسلامی ایران است. امروز جریان مقاومت آینده خود را در خارج از مرزهای منطقه جستجو می‌کند و عمق راهبردی خود را افزایش می‌دهد.

سردار سلیمانی در دوران فرماندهی بر نیروی قدس، ماموریت‌های محوله را به‌خوبی به انجام رساند، اما با این حال یک ماموریت اخیراً از سوی رهبر معظم انقلاب به سپاه پاسداران و به‌ویژه نیروی قدس آن واگذار شده بود که جنایت آمریکایی‌ها مانع از انجام آن شد. این ماموریت جدید را که مقدماتش نیز در دوران سردار قاسم سلیمانی آغاز شده بود، فرمانده معظم کل قوا در دهم مهرماه ۱۳۹۸ که هزاران نفر از فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با ایشان دیدار کردند، تبیین فرمودند. در جریان این دیدار، رهبر معظم انقلاب توصیه‌هایی برای آینده سپاه به فرماندهان این نیرو کردند. یکی از توصیه‌های ایشان، «از دست ندادن نگاه وسیع و فرامرزی به جغرافیای مقاومت» بود. ایشان مسئولیت نگاه وسیع فرامرزی که «عمق راهبردی» کشور و گاهی از «واجب‌ترین واجبات هم لازم‌تر» است را با سپاه خواندند و در عین حال از اینکه برخی متوجه این مساله نیستند، ابراز گلایه کردند. باور بسیاری از فرماندهان حاضر در جلسه و همچنین تحلیلگران مسائل نظامی این بود که رهبر انقلاب خواهان حفظ و تثبیت جغرافیای مقاومت در غرب آسیا هستند، اما ایشان در تشریح منظورشان، از یک سو به «نگاه گسترده به جغرافیای مقاومت در منطقه» یعنی چیزی بیش از آنچه در حال حاضر وجود دارد، اشاره کردند و از سوی دیگر تاکید کردند: «نباید قناعت کنیم به منطقه خودمان و با انتخاب یک چهاردیواری، کاری به تهدیدهای پشت مرزها نداشته باشیم». کنار هم قرار

دادن این دو بخش از سخنان مقام معظم رهبری نشان می‌دهد منظور ایشان به منطقه‌ای وسیع تر از جغرافیای غرب آسیا، مربوط است (امامی، ۱۳۹۸):

«این نگاه وسیع جغرافیای مقاومت را از دست ندهید؛ این نگاه فرامرزی را از دست ندهید. قناعت نکنیم به منطقه‌ی خودمان: ما عَزَى قَوْمٌ قَطُّ فِی عَقْرِ دَارِهِمْ اَلَا ذَلُوا! این حدیث از معصوم (علیه السلام) است که آن کسانی که در خانه نشستند تا به آنها حمله بشود دچار ذلّت شدند. این جورى نباشد که یک چهاردیواری را انتخاب کنیم و دیگر کارمان به این نباشد که پشت این دیوار چه کسی است، چه تهدیدی وجود دارد. این نگاه وسیع فرامرزی، این امتداد عمق راهبردی گاهی اوقات از واجب‌ترین واجبات کشور هم لازم‌تر است که مورد توجه قرار بگیرد که خیلی‌ها متوجه به این نیستند، خیلی‌ها توجه به این ندارند. حالا بعضی‌ها هم توجه دارند و به نفع دشمن حرف می‌زنند - [مثلاً می‌گویند] «نه غزه، نه لبنان» - اما خیلی‌ها هم توجه ندارند؛ واقعیت این است. این نگاه به این منطقه‌ی وسیع جغرافیایی که جزو وظایف و جزو مسئولیت‌های سپاه است، نگذارید در داخل سپاه تضعیف بشود» (بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه ۱۳۹۸/۰۷/۱۰).

۵- جمع بندی و نتیجه گیری

«عمق راهبردی» از مفاهیم اساسی و کلیدی برای تحلیل حوادث دنیای معاصر است که می‌تواند علاوه بر نمایان ساختن میزان نفوذ یک کشور در منطقه، پشتوانه خوبی برای اعمال سیاست‌های مد نظر آن کشور باشد. عمق راهبردی در تأمین امنیت ملی نقش به‌سزایی دارد. کشوری که در نقاط مختلف دارای عمق راهبردی است، به تهدید کمتری مبتلا شده و در نتیجه برای تأمین امنیت ملی، هزینه کمتری متحمل می‌شود.

هنگامی که گروه تکفیری ساخته استکبار جهانی بنام داعش در سال ۲۰۱۱ میلادی پیشروی‌های خود را در مناطق عراق و سوریه آغاز کرد؛ فرمانده سپاه قدس سردار سلیمانی با حضور خود در این مناطق و با تشکیل جبهه مقاومت هیمنه استکبار و گروه‌های تکفیری را شکست. آمریکا اراده کرد با کمک داعش در سوریه و عراق نقشه اسلام را بر هم بزند و شهید سلیمانی اراده کرد تا اراده دشمن محقق نشود. دشمن تصور می‌کرد کشورهای اسلامی و مردم مسلمان کشورهای ضعیف، منفعل و سرکوب شده هستند که با کمک شهید سلیمانی این تصور شکست خورد.

سردار شهید حاج قاسم سلیمانی با تشکیل محور مقاومت با نیروهایی مانند جنبش النجباء و کتائب

حزب الله و همچنین حشد الشعبی در عراق و گروه‌هایی نظیر بسیج مردمی سوریه و اتحاد آنها با مدافعان حرم از ایران و تیپ فاطمیون و زینیون در مقابل داعش ایستادگی کرد و در نهایت با رشادت های فراوان در حالی که به گفته بسیاری از فرماندهان نظامی داعش تا پشت دروازه های کاخ ریاست جمهوری سوریه رسیده بودند و هیچ کس فکر نمی کرد که دیگر امیدی به شکست داعش باشد؛ سردار سلیمانی به همراه مدافعان حرم ایستاد و مانع از گسترش و ظهور بیشتر داعش در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) شد. در واقع، سردار سلیمانی از همه تجارب دفاعی-امنیتی خود بهره برده و در منطقه‌ای که از یک سو جنگ‌های نیابتی آن را احاطه کرده و از طرف دیگر مردم مظلوم تحت فشار و قتل عام استکبار جهانی قرار گرفته بودند، حاضر می شود و سه نقش اساسی را ایفا می کند: اولاً از نیروهای متفرق اسلامی، جبهه مقاومت ساخت (انسجام محور مقاومت) و با جمع کردن سرمایه‌های کوچک، قدرت و سرمایه بزرگی ساخت که امروز می تواند مسیر قدرت اسلام را تضمین کند و نقشه‌های دشمنان را خنثی نماید؛ ثانیاً با عمق بخشیدن به جبهه مقاومت، جریان عمیق فکری و عقیدتی در بین فرماندهان مقاومت و رزمندگان این جبهه ایجاد کرد؛ ثالثاً با گسترش سطح جبهه مقاومت، رزمندگان و چهره‌های مجاهد و مقاوم، بصیر، انقلابی و شجاع با تفکر بیسجی و فرهنگ مبارزه با استکبار جهانی ایجاد کرد.

در پایان پیشنهاد می شود از آنجایی که مردم با حضور میلیونی خود در مراسم به خاک سپاری سردار مقاومت شهید سلیمانی، نشان دادن که انقلاب اسلامی زنده و محبوب است و به ادامه راه آن شهید عزیز تاکید کردند، لذا سپاه پاسداران با این پشتگرمی بایستی سازوکارها و اقدامات اجرایی در خصوص «نگاه وسیع و فرامرزی به جغرافیای مقاومت» به عبارتی، توجه به منطقه‌ای وسیع تر از جغرافیای غرب آسیا را تهیه و تدوین نماید.

۶- منابع:

منابع فارسی

۱. قرآن کریم
۲. نهج البلاغه (۱۳۷۹)، ترجمه محمد دشتی، تهران، زهد
۳. اکبری، محمدرضا و دیگران (۱۳۹۷)، جایگاه عمق راهبردی در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و مؤلفه‌ها و اثرات آن، مجموعه مقالات چهارمین همایش اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله)، تهران، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع
۴. امامی، صادق (۱۳۹۸)، توسعه عمق راهبردی ایران تا آفریقا، به نقل از خبرگزاری تسنیم، ۱۸ دی ۱۳۹۸
۵. بابایی، محمدباقر (۱۳۸۶)، «سیاست دفاعی امیرالمومنین علی علیه‌السلام»؛ فصلنامه سیاست دفاعی؛ سال پانزدهم، شماره ۵۸، بهار، صص ۸۳-۱۱۵
۶. پور حسن، ناصر (۱۳۹۶)، تکوین عمق راهبردی هوشمند جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه، فصلنامه علوم سیاسی، سال بیستم، شماره ۷۷، پاییز، صص ۷۵-۱۰۲
۷. جعفری، سیداصغر (۱۳۹۸)، راهبردهای تحقق امنیت پایدار از طریق دیپلماسی دفاعی مبتنی بر دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال ۱۷، شماره ۷۸، زمستان، صص ۶۳-۸۸
۸. جعفری، سیداصغر (۱۳۹۸)، حمله نظامی عربستان به یمن از نگاه حقوق بین‌المللی بشردوستانه، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۴۹، شماره ۲، تابستان، صص ۵۹۱-۶۱۱
۹. حقیقت‌خواه، مهدی (۱۳۹۲)، عمق راهبردی ایران: بغداد تا کاراکاس، سایت پرسمان به تاریخ ۱۵/۰۵/۱۳۹۲
۱۰. خمینی، سیدروح‌الله، مجموعه رهنمودهای امام خمینی (ره) (صحیفه امام)، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره)
۱۱. داود اوغلو، احمد (۱۳۹۵)، عمق راهبردی، موقعیت ترکیه در صحنه بین‌المللی، ترجمه محمد حسین نوحی نژاد ممقانی، تهران، امیرکبیر
۱۲. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳)، لغت‌نامه، ج ۱۱، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
۱۳. دهقان، حسین (۱۳۹۳)، «تهدیدات نوظهور و الزامات دفاع هوشمند از منظر فرماندهی معظم کل قوا»؛ مجموعه مقالات دومین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)؛ جلد دوم، صص ۲۲-۵
۱۴. رستمی نسب، عباسعلی (۱۳۸۹)، مبانی نظری دفاع مقدس در قرآن، نشریه ادبیات پایداری، سال اول، شماره دوم، بهار

۱۵. رفعتی پور، سید روح الله (۱۳۹۵)، بررسی چرایی حمایت جمهوری اسلامی از گروه های مقاومت، به نقل از پایگاه اطلاع رسانی اصفهان شرق به تاریخ ۱۳۹۵/۰۵/۰۸
۱۶. سید حسن نصرالله (۱۳۹۸)، سخنرانی در مراسم هفتم شهید حاج قاسم سلیمانی، هفته نامه خبری-تحلیلی خط حزب الله، هفته اول بهمن ۱۳۹۸، شماره دویست و بیستم، به نقل از پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری
۱۷. شبکه اطلاع رسانی دانا، نفوذ استراتژیک جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۸/۰۷/۱۶
۱۸. طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم، انتشارات اسلامی، بی تا.
۱۹. غفاری، مصطفی (۱۳۹۳)، تکیه بر عمق راهبردی در برابر ائتلاف با ابرقدرت ها، به نقل از خبرگزاری مهر ۱۴ مهر ۱۳۹۳
۲۰. القبلی، محمد (۱۳۹۹)، گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری قدس آنلاین، ۱۳۹۹/۱۰/۱۲
۲۱. قهرمانی نژاد شایق، بهاء الدین؛ اسفندیاری، شهرام؛ بلباسی، میثم (۱۳۹۴)؛ «بررسی مولفه های فرهنگ دفاعی در چارچوب فرهنگ راهبردی ج.ا.ایران (با رویکردی بر دیدگاه رهبر انقلاب اسلامی آیت الله خامنه ای)»؛ فصلنامه پژوهش های معاصر انقلاب اسلامی؛ دوره اول، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۴، صص ۲۴۴-۲۷۰
۲۲. کسینجر، هنری (۱۳۹۳)، امپراتوری ایرانی ها در حال شکل گیری است، به نقل از خبرگزاری تابناک، ۱۶ شهریور ۱۳۹۳
۲۳. گلشنی، علیرضا و باقری، محسن (۱۳۹۱)، جایگاه حزب اله لبنان در استراتژی بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین المللی، تابستان، دوره ۴، شماره ۱۱، صص ۱۵۶-۱۲۳
۲۴. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، بیروت، موسسه دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ه.ق.
۲۵. مطهری، مرتضی (۱۳۷۴)، آشنایی با قرآن، ج ۴، قم، انتشارات صدرا
۲۶. موسوی، سید صمد (۱۳۸۷)، جمهوری اسلامی ایران و دفاع از فلسطین، مجله مبلغان، شهریور و مهر، شماره ۱۰۷، ۶۳-۵۱
۲۷. واعظی، رضا (۱۳۸۷) «عمق استراتژیک» ملت محور، به نقل از پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار امام خامنه ای (مدظله العالی)، به تاریخ ۱۳۸۷/۱۰/۰۷
۲۸. وفایی، حامد (۱۳۹۷)، عمق استراتژیک تعاملی- فرهنگی ایران در چین، مقاله ارائه شده در همایش جامعه علمی ایرانیان مقیم چین، بررسی فرایندها و دستاوردهای توسعه در چین، پکن، به تاریخ ۴ آذر ۱۳۹۷

منابع انگلیسی

Harkavy, Robert (2001) "Strategic Geography and the Greater Middle East," Naval War College Review: Vol. 54 : No. 4

کد اختصاصی: ۷۱۸۹۳-۱-۹۹۲۰۱

International Conference on The Second Phase of the Islamic Revolution : دومین همایش بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی :

The School of Martyr Soleimani ;

مکتب شهید سلیمانی

A Model for Training Jihadi Civilization-Making Managers

الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن ساز

[http:// www.farsi.khamenei.ir](http://www.farsi.khamenei.ir)
<http://www.iranresearches.ir>
<https://www.porseman.com/article>
<https://www.tasnimnews.com>
<https://www.mizanonline.com>
<https:// www.ana.press>

